

Jernalderbøndernes landskab

Landhævningen i Vendsyssel har siden istiden skabt et markant landskab. Især er det tydeligt ved Frederikshavn. Nederst findes hævet havbund. Øverst ligger morænebakke-landet, der nogle steder når op i over 100 meters højde.

Syd for Frederikshavn gennemskæres morænebakkerne af den brede Bangsbo Ådal, der oprindeligt var en fjordarm, og som nok var sejlbart frem til slutningen af jernalderen. For 2000 år siden slog jernalderbønder sig ned på denne sydøstvendte bakkeskråning ved Donbæk. Her var god dyrkbar jord og nær åen var der gode græsningsarealer.

Boplads, marksystemer og grave fra området viser, at der boede folk her i mindst 800 år. Mest markant er Donbækgravpladsens mange gravhøje. Gravgaverne viser, at bønderne var velstående og havde kontakter med verden uden for Vendsyssel.

The Iron Age landscape

Since the Ice Age, land uplift has created a landscape at its most striking at Frederikshavn. South of Frederikshavn, the moraine hills are transected by the river valley Bangsbo Ådal, originally a fjord, and thought to have been navigable until the end of the Iron Age.

2,000 years ago, Iron Age farmers settled on this southeast-facing hill slope at Donbæk. The land was rich and arable, and there was lush pasture close to the river. Settlements, field systems and graves from the site indicate that the place was inhabited continuously for at least 800 years.

The most distinctive feature is the large number of burial mounds at the Donbæk burial site. The grave goods unearthed here reveal that the farmers were prosperous and enjoyed links with the world beyond Vendsyssel.

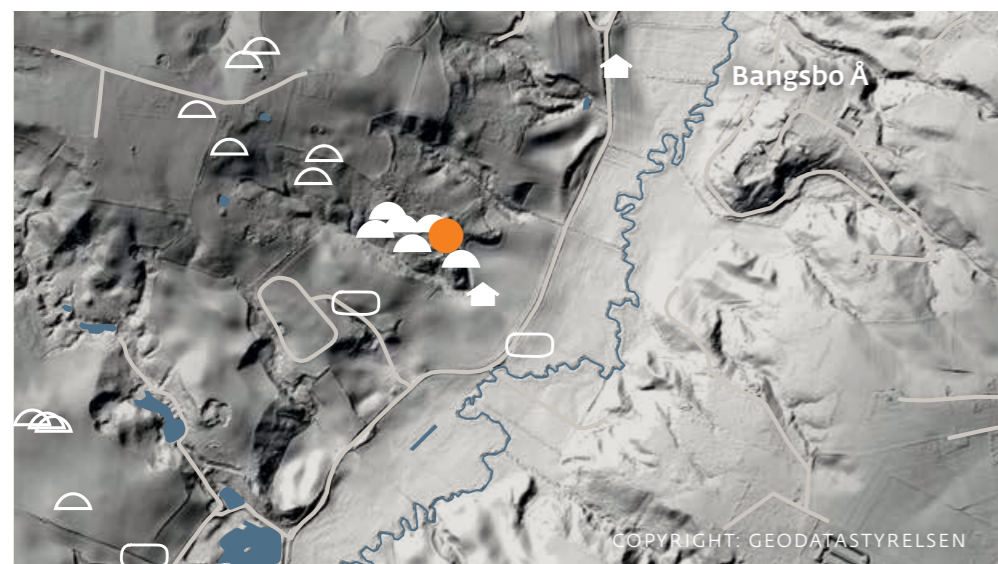

Die Landschaft der Eisenzeit

Die Landhebung in Vendsyssel hat seit der Eiszeit eine markante Landschaft geschaffen, die bei Frederikshavn besonders deutlich ist. Südlich von Frederikshavn werden die Moränenhügel von dem breiten Flusstal Bangsbo Ådal durchschnitten, das ursprünglich ein Fjordarm und wohl bis Ende der Eisenzeit schiffbar war.

Vor 2000 Jahren ließen sich eisenzeitliche Bauern an dem nach Südosten gewandten Hang bei Donbæk nieder. Hier fanden sie guten, fruchtbaren Boden, und unweit des Flusses gab es gute Weideflächen. Siedlungen, Acker-systeme und Gräber aus dem Gebiet zeigen, dass hier 800 Jahre lang Menschen lebten.

Am markantesten sind die vielen Grabhügel des Donbæk-Begräbnisplatzes. Die Grabbeigaben beweisen, dass die Bauern wohlhabend waren und Kontakte zur Welt außerhalb von Vendsyssel unterhielten.

Kortet viser jernalderens boplads (🏠) og mange gravsteder i området. Nogle folk blev begravet under en høj, som stadig kan ses (◐). De fleste grave er dog forsvundet, hvad enten de var gravhøje (◐) eller begravelser i jorden uden høj (◻).

KREATIVE POTTEMAGERE

De vendsysselske pottemagere var dygtige og kreative. Af og til modellerede de små dyrehoveder på krukkerne. Her ses et 2000 år gammelt bådformet lerkar med to andehoveder fra en grav nær Bangsbo Å.

FÅ MERE VIDEN

Danmarks
Oldtid i
Landskabet

Fortællinger
fra Fortiden

Nye fund med tiden

I 1800-årene lå Donbæk-gravpladsen hen som afgræsset overdrev. De fire store høje tiltrak sig dog nok opmærksomhed til, at ejeren undersøgte dem i 1880'erne. Kun få grave blev fundet. De fleste genstande blev afleveret til Nationalmuseet.

I 1906 foretog Nationalmuseet den første udgravning af en jernaldergrav her, og i årene 1907-09 undersøgte Nationalmuseet 20 af de små høje. I den forbindelse blev Kongehøj, Borgbjerg og et mindre areal med små høje fredet i 1908. Hele Donbæk-gravpladsen blev fredet i 1958.

I 2013 blev området opmålt på ny. Herved dukkede der spor af jernalderbøndernes marker op – fra tiden før stedet blev en gravplads. Ved små højdeforskelle afslører markskellene sig som lave volde. Landskabet giver på den måde fortsat ny viden fra sig om jernalderbøndernes liv i området for 2000 år siden.

New finds over time

By the 1800s, the Donbæk burial site was fallow land. The four great burial mounds, however, were still enough of a curiosity for the landowner to have them investigated in the 1880s.

Not until 1906 did the Nationalmuseum undertake the first excavation of the Iron Age graves here, and in 1907-09, it investigated 20 of the small barrows. As part of this operation, Kongehøj, Borgbjerg and a small site containing small barrows were designated scheduled monuments in 1908, and the entire site was scheduled in 1958.

In 2013, a resurvey of the site uncovered the traces of the Iron Age fields from before the site became a burial site. In surveys of minor differences in height, the fields are identifiable as systems of low embankments. In this way, the landscape itself continues to unearth fresh revelations about the life of the Iron Age farmers on this site 2,000 years ago.

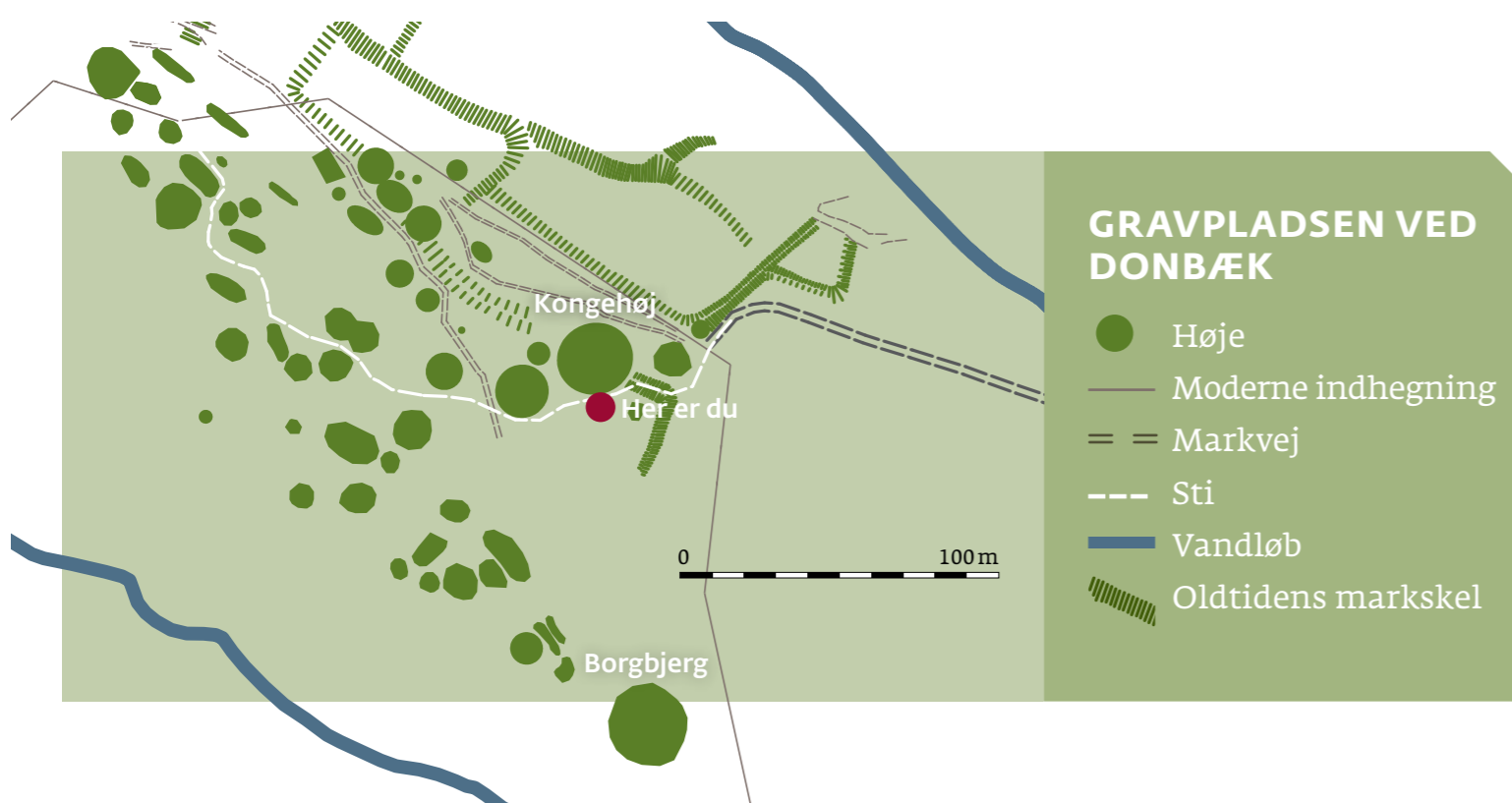

Neue Funde

Im 19. Jahrhundert war der Donbæk-Gräberfeld Ödland. Die vier großen Hügel erregten jedoch genug Aufmerksamkeit, so dass der Eigentümer sie in den 1880er Jahren untersuchte.

Erst 1906 führte das Nationalmuseum die erste Ausgrabung der eisenzeitlichen Gräber durch, und 1907-09 wurden 20 der kleinen Hügel untersucht. Dabei wurden Kongehøj, Borgbjerg und eine kleinere Fläche mit kleinen Hügeln 1908 unter Denkmalschutz gestellt. Der gesamte Donbæk-Gräberfeld ist seit 1958 geschützt.

2013 wurde das Gebiet neu vermessen. Dabei tauchten Spuren der Äcker der eisenzeitlichen Bauern auf. Durch Messungen kleiner Höhenunterschiede ließ sich feststellen, dass sie in einem System mit niedrigen Wällen angelegt waren. Die Landschaft gibt auf diese Weise weiterhin Aufschluss über das Leben der eisenzeitlichen Bauern in diesem Gebiet vor 2000 Jahren.

Vi kender endnu ikke de første Donbæk-bøndernes huse. Derimod er der med tiden fundet fire af deres forråds-kældre syd for gravpladsen. De stenbyggede kældre har måske været anvendt til forråd af korn.

Borgbjerg

Den største af højene er Borgbjerg, der er 21 m i diameter og 5 m høj. Højen er blevet bygget større, efterhånden som der kom flere begravelser i den. Den første begravelse var en urne med brændte ben fra tiden før Kristi fødsel. De efterfølgende århundreder blev der foretaget flere begravelser i højen.

I 200-årene blev gravhøjen udvidet til at rumme en rigt udstyret grav. Graven var en godt 3 m lang stensat kiste med dæksten. På bunden var der træplanker. I graven fandt man rester af en dyrehud og to forskellige slags klæde af fin vævning, en lille træspand med bronzebeslag og hank, rester af et romersk bronzefad, en guldarmring, en gennemboret benskive, rester af en jernkniv og to mindre lerkar. I højen var der endnu en grav af samme alder – men mindre og beskedent udstyret med gravgaver.

Borgbjerg

The largest of the burial mounds is Borgbjerg, at 21 m in diameter and 5 m in height. The barrow had been enlarged gradually to accommodate more burials. The first burial was an urn containing charred bones from before the birth of Christ. In the centuries that followed, additional burials were made inside the barrow.

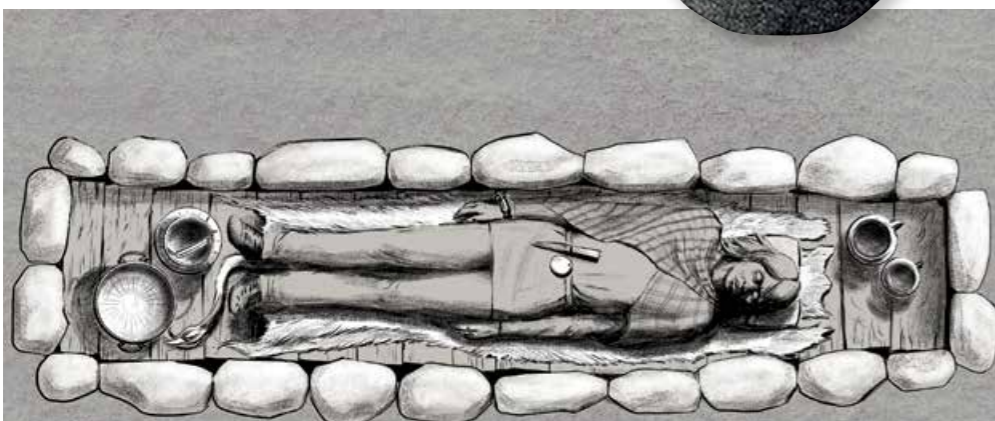
In the 200s, the barrow was extended to accommodate a richly furnished tomb. 3 metres in length, the tomb consisted of a stone coffin covered by capstones. The base was covered in wooden boards bearing the remains of an animal hide. The grave goods consisted of two different types of finely woven garment, a small wooden pail with bronze fixings and handle, the remains of a Roman bronze dish, a gold arm cuff, a drilled bone disc, the remains of an iron knife and two small earthenware pots. The barrow contained yet another grave of the same age, but smaller and modestly furnished with grave goods.

Borgbjerg

Der größte Hügel ist der Borgbjerg, 21 m im Durchmesser und 5 m hoch. Er wurde mit der Zeit vergrößert, als weitere Bestattungen vorgenommen wurden. Das erste Begräbnis war eine Urne mit verbrannten Knochen aus der Zeit vor Christi Geburt. In den folgenden Jahrhunderten wurden mehrere Tote im Hügel bestattet.

Im 3. Jahrhundert wurde der Grabhügel um ein reich ausgestattetes Grab erweitert: eine gut 3 m lange Steinkiste mit Decksteinen. Der Boden war mit Holzplanken ausgelegt. Im Grab fanden sich Reste eines Tierfelles und zwei fein gewebte Arten von Tuch, ein kleiner Holzeimer mit Bronzebeschlägen und Henkel, Reste einer römischen Bronzeschale, ein goldener Armring, eine durchbohrte Knochenscheibe, Reste eines eisernen Messers und zwei kleinere Tongefäße. Der Hügel enthielt noch ein weiteres Grab aus derselben Zeit, jedoch kleiner und bescheidener mit Grabbeigaben ausgestattet.

DEN RIGE GRAV FRA BORGBJERG

Graven må med sit indhold af fine og eksotiske genstande have været sidste hvilested for en magtfuld person. På den tid ændredes det gamle stammesamfund, og rigdomme blev samlet på færre familier. Uden skeletrester kan vi ikke sige om det var mand eller kvinde.

Da guldarmringen fra Borgbjerg blev fundet i 1880'erne, blev dens værdi sat til 428 kr. Det var rigtig mange penge dengang. I jernalderen har den dog været langt mere værd, da guldringen også havde værdi som magtsymbol.

Donbæk-gravpladsen

Donbæk-gravpladsen består af 62 gravhøje i varierende form og størrelse. Gravpladsen har været brugt igennem generationer over en 800 år lang periode af jernalderen. De største høje er ældst. Borgbjerg er bygget over en urnegrav fra omkring 100 f.Kr. I samme høj er der fundet grave fra senere perioder af jernalderen.

De små høje indeholder brandgrave fra 300-600-tallet. De fleste høje er rundhøje, enkelte dog langhøje eller stenkredse. De mindste høje er ofte omgivet af en stenkreds og har en sten på toppen. De brændte knogler og gravgaverne ligger i et askelag på bunden af højen. De lidt større høje har oftest kun en topsten. I disse høje er der nedsat en urne med de brændte knogler i askelaget. Gravgaverne består typisk af lerkar, glasperler, jernknive, bronzespænder og benkamme.

Donbæk burial site

The Donbæk burial site contains 62 barrows of varying shape and size. The burial site was in use for generations over an 800-year period during the Danish Iron Age. The largest burial mounds are the oldest. Borgbjerg was built over an urn grave from circa 100 BC. The same barrow contained graves from later periods in the Iron Age.

The small barrows contain cremation graves from the 300-600s. The majority are round barrows, with a few long barrows or stone circles. The smallest barrows are typically surrounded by a stone circle and topped by a stone slab. The charred bones and grave goods lie in a bed of ash at the base of the barrow. The slightly larger barrows commonly only have a capstone. These barrows hold an urn containing charred bones standing in the ash bed. The grave goods typically consist of earthenware vessels, glass beads, iron knives, bronze buckles and bone combs.

Der Donbæk-Gräberfeld

Der Donbæk-Gräberfeld besteht aus 62 Grabhügeln unterschiedlicher Form und Größe. Er wurde in der Eisenzeit 800 Jahre lang von vielen Generationen benutzt. Die größten Hügel sind am ältesten. Borgbjerg wurde über einem Urnengrab von etwa 100 v. Chr. errichtet. Im selben Hügel wurden Gräber aus der späteren Eisenzeit gefunden.

Die kleinen Hügel enthalten Brandgräber aus dem 4. bis 7. Jahrhundert. Die meisten Hügel sind Rundhügel, einige jedoch auch Langhügel oder Steinkreise. Die kleinsten Hügel sind oft von einem Steinkreis umgeben und haben einen Stein auf der Kuppe. Die verbrannten Knochen und Grabbeigaben liegen in einer Aschenschicht am Boden des Hügels. In die etwas größeren Hügeln wurde eine Urne mit verbrannten Knochen in der Aschenschicht beigesetzt. Die Grabbeigaben bestehen typisch aus Tongefäßen, Glasperlen, Eisenmessern, Bronzespangen und Knochenkämmen.

Donbæk-gravpladsen 1961. Her ses en fredningssten fra 1908, da ejeren frivilligt lod nogle mindre og to store høje frede. Som tak modtog han et sølvbæger af Nationalmuseet. Fredningsstenen ses i den orange cirkel.

En af de små gravhøje under udgravning. Højen er omgivet af en stenkreds, og på toppen er placeret en flad sten.

Urne fra jernaldergrav ved Donbæk